

ΑΝ – ΑΠΕΙΡΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

Γεννηθήκαμε, **γαλουχηθήκαμε** και μεγαλώσαμε ακούγοντας ότι πηγή εξουσίας είναι ο λαός και ότι η δημοκρατική αρχή, δηλαδή το τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ του λαού, καλύπτει και **κατοχυρώνει** καλύτερα από κάθε άλλο σύστημα την ελευθερία και την ισότητα των πολιτών.

Όλη αυτή τη χρονιά παρακολουθούμε «πολιτικά» γεγονότα που μοιάζει να βγαίνουν από το καπέλο ενός όχι ιδιαίτερα διασκεδαστικού ταχυδακτυλουργού. (Πέπη Ρηγοπούλου, Κουρέλια εξουσίας)

Κι όμως, σήμερα, η παγκοσμιοποίηση αγορών και τεχνολογιών, η διάβρωση του Έθνους – Κράτους, οι διαψεύσεις και οι πολλαπλές διακινδυνεύσεις επιχειρούν να μας πείσουν ότι υπάρχει μια άλλη εκδοχή, μικρο – μακρο – μετα – δημοκρατική: αυτή της ψηφιακής δημοκρατίας.

Η ψηφιακή δημοκρατία χαρακτηρίζεται από τη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας (Internet, interactive Broadcasting κ.λ.π.) και στοχεύει στην **ενίσχυση** της πολιτικής δημοκρατίας, δηλαδή στην πλέον ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη δημοκρατική επικοινωνία.

Στην ουσία πρόκειται για μια μορφή δημοκρατικού διαλόγου χωρίς όρια χρόνου, χώρου ή άλλων εμποδίων. Το **εύρος** και η ταχύτητα στην πληροφορία αξιοποιείται προς όφελος της ενημέρωσης των πολιτών, **διευκολύνει** την πρόσβαση στο δημοκρατικό forum ορισμένων «αποκλεισμένων» κατηγοριών πολιτών (άτομα με ειδικές ανάγκες, αγοραφοβικοί κ.ά.), εκτοπίζει την παρέμβαση του κράτους και το διαμεσολαβητικό ρόλο των media, αποδυναμώνει την επιρροή των δημοσκοπήσεων ή των εμπορικών εκμεταλλεύσεων.

Αυτή η οριζόντια – και όχι κάθετη – δημοκρατική επικοινωνία, δίχως εκ των άνω επιβαλλόμενη **ημερήσια** διάταξη, συνιστά για τους **υπέρμαχους** της ψηφιακής δημοκρατίας μια μεγάλη κατάκτηση.

Υπάρχουν όμως και οι αντίθετοι. Αυτοί που πιστεύουν ακόμα στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, που δεν έχουν την ψευδαίσθηση ότι η πολιτική κοινότητα **διαμορφώνεται** με το πάτημα ατομικών κουμπιών και ότι δεν αίρονται οι δομικές ανισότητες με τη χρήση του Διαδικτύου, που δεν **εμπιστεύονται** τον απόρρητο και αξιόπιστο χαρακτήρα αυτών των συστημάτων και που, τέλος, δεν κλείνουν τα μάτια στην κερδοσκοπική ή εξουσιαστική πλευρά.

Γι' αυτούς δεν ωφελεί μία δημοκρατία με το κομμάτι ή μία δημοκρατική συζήτηση κατά παραγγελία, καθώς και στις δύο περιπτώσεις δεν προκύπτει με ποιο τρόπο θα επηρεαστούν τα κέντρα λήψης αποφάσεων από την «ηλεκτρονική πολυλογία». Ούτε ο πολίτης μπορεί και πρέπει να ταυτιστεί με το χρήστη ούτε η λαϊκή βούληση με την κοινή γνώμη ούτε οι ψηφοφόροι με την – κατά Φρίντμαν – «ηλεκτρονική αγέλη» ούτε ο υποψήφιος της πλαϊνής πόρτας με έναν virtual άγνωστο.

Δε γνωρίζω ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στην κάλπη και στην **κάλπη** δημοκρατία, αλλά είμαι βέβαιος ότι η «δημοκρατία της πληκτρολόγησης» δεν είναι τίποτε περισσότερο ή λιγότερο από τη συν – υπογραφή της συνθηκολόγησης (για να μην πούμε: της ήττας) της Αγοράς των Αθηνών. Η Αγοραία Δημοκρατία των www. ουδεμία σχέση έχει με την Πόλη και τους πολίτες.

Η αναγέννηση της δημοκρατίας (Renaissance or Democracy) δεν μπορεί να προκύψει από τηλε – συζητήσεις μεταξύ ανθρώπων χωρίς ταυτότητα, δεν μπορεί να βριθεί από εικονικά στοιχεία και βέβαια δεν μπορεί να αφορά μόνο τον κυβερνοχώρο.

Δεν ξέρω πόσο «άπειρη» θα γίνει η δημοκρατία των cyborg και των netizen (παγκοσμιοποιημένων χωρικών). Ξέρω όμως πόσο «ανάπηρη» είναι μια δημοκρατία χωρίς την Πνύκα, τους ρήτορες, τον Διογένη ή τον Σωκράτη (ακόμα και χωρίς τους δημαγωγούς).

Η Δημοκρατία – μάνα του πολίτη πρέπει να κινείται στα μέτρα του ανθρώπου.

[...]

Γιάννης Πανούσης, Τα Νέα, 24.07.2001

Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- A. Να δώσετε την περίληψη του κειμένου σε 100 περίπου λέξεις. **Μονάδες 25**
- B.1. α. **γαλουχηθήκαμε, κατοχυρώνει, εύρος, ημερήσια, διαμορφώνεται:** Να δώσετε ένα συνώνυμο για κάθε λέξη. **Μονάδες 5**
 β. **ενίσχυση, διευκολύνει, υπέρμαχους, εμπιστεύονται, κάλπη:** Να δώσετε ένα αντώνυμο για κάθε λέξη. **Μονάδες 5**
- B.2. α. Ποια νοηματική σχέση συνδέει την έκτη με την έβδομη παράγραφο; **Μονάδες 5**
 β. Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στην τρίτη και την τέταρτη παράγραφο; **Μονάδες 5**
- B.3. «Η Δημοκρατία – μάνα του πολίτη πρέπει να κινείται στα μέτρα του ανθρώπου»: Χρησιμοποιώντας την περίοδο αυτή ως θεματική περίοδο, ν' αναπτύξετε μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων. **Μονάδες 10**
- B.4. Επιτυγχάνει ο επιλεγμένος τίτλος τον επικοινωνιακό στόχο του συγγραφέα; **Μονάδες 5**
- Γ. «Ξέρω πόσο ανάπηρη είναι μια δημοκρατία χωρίς την Πνύκα, τους ρήτορες, τον Διογένη, ή τον Σωκράτη». Με αφορμή την παραπάνω φράση από το κείμενο του Πανούση, που αναγνώσατε στους συμμαθητές σας, σας ζητείται να γράψετε ένα άρθρο για το μηνιαίο σχολικό περιοδικό, στο οποίο, αφού προσδιορίσετε την έννοια της δημοκρατίας, θα αναφέρετε την αξία της και θα αναλύετε τους κινδύνους που σήμερα την απειλούν εξαιτίας του σύγχρονου πολιτισμού. (500 – 600 λέξεις). **Μονάδες 40**

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

- A. Το κείμενο αναφέρεται στον αποπροσανατολισμό της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας από την «ψηφιακή». Με δεδομένο ότι η δημοκρατία στηρίζεται στην ενεργή λαϊκή συμμετοχή, κάποιοι θεωρούν ότι η ψηφιακή ενημέρωση στηρίζει τη δημοκρατία, εφόσον προσφέρει γρήγορη και ευρεία ενημέρωση, ενισχύει το διάλογο και ενδυναμώνει πολιτικά τον πολίτη. Αντίθετα, άλλοι, συμπεριλαμβανομένου και του συγγραφέα, διατείνονται ότι πρόκειται για φενακή, καθώς η ψηφιακή δημοκρατία δεν έχει λαϊκό χαρακτήρα και αλλοιώνει την ουσία της δημοκρατίας μετατρέποντας τους ψηφοφόρους σε «ηλεκτρονική αγέλη». Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η δημοκρατία δεν μπορεί ν' αναγεννηθεί μέσα απ' την ηλεκτρονική εμπορευματοποίησή της. Αντίθετα είναι και θα μείνει ανάπηρη χωρίς την έμπρακτη λαϊκή συμμετοχή, αφού η δημοκρατία πρέπει να έχει ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα.
- B.1. α. **γαλουχηθήκαμε** = ανατραφήκαμε **β. ενίσχυση** ≠ αποδυνάμωση
κατοχυρώνει = διασφαλίζει **υπέρμαχους** ≠ πολεμίους
εύρος = πλάτος **διευκολύνει** ≠ δυσχεραίνει
ημερήσια = καθημερινή **εμπιστεύονται** ≠ δυσπιστούν

διαμορφώνεται = **σχηματίζεται** **κάλπικη** ≠ **γνήσια**

- B.2. α.** Η έκτη και η έβδομη παράγραφος συνδέονται με τη νοηματική σχέση της αντίθεσης. Συγκεκριμένα, ο αρθρογράφος, στην έβδομη παράγραφο του κειμένου, αντιπαραθέτει όσους πιστεύουν ακόμη στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, σ' εκείνους που υποστηρίζουν την ψηφιακή δημοκρατία (έκτη παράγραφος).
- β.** Η συνοχή ανάμεσα στην τρίτη και την τέταρτη παράγραφο επιτυγχάνεται, κατά βάση, με την επανάληψη του ονομαστικού συνόλου «ψηφιακή δημοκρατία», αλλά και με την επανάληψη και άλλων λέξεων – κλειδιών: «τεχνολογία» / «τεχνολογιών», «δημοκρατική».
- B.3.** Η δημοκρατία – μάνα του πολίτη πρέπει να κινείται στα μέτρα του ανθρώπου. Γιατί η δημοκρατία εξ ορισμού είναι το μοναδικό πολίτευμα που έχει αφετηρία και απόληξη τον ίδιο τον πολίτη. Απ' το εκλογικό σώμα, το λαό, πηγάζει η εξουσία και σ' αυτό επιστρέφουν οι ενέργειές της. Γι' αυτό, προκειμένου να μιλάμε περί γνήσιας δημοκρατίας, είναι ανάγκη οι εξουσιοδοτημένοι ιθύνοντες να έχουν πρωταρχική τους μέριμνα τα προβλήματα και τις ανάγκες των ανθρώπων. Η δημοκρατία, λοιπόν, πρέπει να φέρεται προστατευτικά στους πολίτες της, κατά τον ίδιο τρόπο που μια μητέρα φροντίζει το παιδί της.
- B.4.** Ο επιλεγμένος τίτλος επιτυγχάνει τον επικοινωνιακό στόχο του συγγραφέα, καθώς με το λογοπαίγνιο «αν – άπειρη δημοκρατία» αφενός διεγείρει το ενδιαφέρον των αναγνωστών και αφετέρου τους υπονιάζει σχετικά με τον προβληματισμό του: Είναι άπειρη άρα ανάπηρη η ψηφιακή δημοκρατία. Τέλος, η χρήση του ερωτηματικού εντείνει το ενδιαφέρον του αναγνώστη να διαβάσει το άρθρο για να βρει, ενδεχομένως, απαντήσεις.

Γ. Δημοκρατία ... μετ' εμποδίων

Ο σύγχρονος λόγος περί Δημοκρατίας (με αφορμή το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα), επαναπροσδιορίζει την αξία της αρχαίας ελληνικής Δημοκρατίας των Αθηνών, του Περικλή και του Θουκυδίδη. Αντίθετα, τα τεκταινόμενα στους κόλπους των σύγχρονων δημοκρατικών καθεστώτων αποδεικνύουν ότι απέχουμε «κατά παρασάγγα» από την ουσία της Δημοκρατίας αυτής, της άμεσης και συμμετοχικής, όπου η Αγορά των Αθηνών και η Εκκλησία του Δήμου αναδείκνυαν τους πολίτες σε κυρίαρχη εξουσία.

Προσέγγιση του όρου «Δημοκρατία»: **α)** πολίτευμα που στοχεύει στην αντιμετώπιση των πολιτικών προβλημάτων, στηριγμένο στην αρχή πως η εξουσία ανήκει σ' όλους αλλά πηγάζει και από όλους. **β)** Τρόπος ζωής που αποβλέπει στην καλλιέργεια της προσωπικότητας των ατόμων, με σκοπό να συμβάλλουν στο κοινό καλό.

Το **δημοκρατικό πολίτευμα** ορθά χαρακτηρίστηκε ως το τελειότερο, εφόσον **η αξία του** είναι αδιαμφισβήτητη. Αναλυτικότερα:

- Παρέχει και διασφαλίζει όλες τις δυνατότητες για την κάλυψη των βιοτικών αναγκών του ανθρώπου.
- Χρησιμοποιεί και προωθεί το διάλογο για την πρόληψη των αντιπαραθέσεων και τη λήψη σωστών αποφάσεων.
- Φροντίζει για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης, → εδραιώνει την αξιοκρατία και την ισονομία → εξασφαλίζει κοινωνική ομαλότητα.
- Προάγει τον πολιτισμό, την επιστήμη, τα γράμματα, τις τέχνες.
- Προστατεύει την ελευθερία, ενδιαφέρεται για την ειρηνική συνύπαρξη των κοινωνιών.

Παρόλα αυτά, σήμερα **η δημοκρατία κινδυνεύει** εξαιτίας των αλλοτριωτικών φαινομένων του σύγχρονου πολιτισμού. Συγκεκριμένα:

- Ο τεχνοκρατικός πολιτισμός αποπροσανατολίζει το άτομο → μονοδρομεί το ενδιαφέρον του στην επίτευξη υλικών αγαθών → αδυναμία ενασχόλησης με τα κοινά.
 - Ο ατομισμός καθιστά το άτομο ανίκανο να λειτουργήσει συλλογικά.
 - Ο αυτοματισμός και οι τεράστιες τεχνολογικές δυνατότητες επιτρέπουν τον έλεγχο των συνειδήσεων.
 - Η εξέλιξη του τεχνοκρατισμού δημιούργησε μία «ελίτ» ειδικών → απομάκρυνση του πολίτη από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.
 - Ο διοικητικός συγκεντρωτισμός δεν επιτρέπει την ανάληψη πρωτοβουλιών από άλλους φορείς → παραδίδει την εξουσία σ' ορισμένα άτομα.
 - Η γραφειοκρατία υποβιβάζει την ανθρώπινη υπόσταση → κωλυσιεργεί την ανάπτυξη.
 - Τα οικονομικά συμφέροντα απειλούν το συλλογικό συμφέρον.
 - Η παραβίαση του συντάγματος και η κοινωνική ανισότητα υπονομεύουν την ομαλή κοινωνική ζωή.
 - Η απουσία πνευματικής καλλιέργειας, καθιστά τα άτομα υπηκόους (υπό + ακούω) και όχι πολίτες.
 - Οι νέοι σήμερα απογοητεύονται → αδιαφορία και αποστροφή για τη σύγχρονη πολιτική ζωή.
- Τα φαινόμενα αυτά εύλογα προκαλούν τις ακόλουθες **συνέπειες** στο άτομο αλλά και στην κοινωνία:
- Ενθαρρύνεται η αναζήτηση ατομικών λύσεων, → προβάλλεται η προσωπική ικανοποίηση → αποξένωση από το συνάνθρωπο.
 - Ενισχύονται οι αντικοινωνικές συμπεριφορές, καλλιεργείται ο φανατισμός και ο δογματισμός.
 - Ο διάλογος εκλείπει, οι δημοκρατικοί θεσμοί καταρρίπτονται → ελλοχεύει ο κίνδυνος εξάπλωσης των ολοκληρωτικών καθεστώτων.

Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητη η αντιμετώπιση των παραπάνω φαινομένων με την ενεργητική συμμετοχή του πολίτη στα κοινά, τη σωστή πληροφόρηση και το διάλογο από τα Μ.Μ.Ε. και τη διαρκή εγρήγορση των πολιτών για την προάσπιση αλλά και τη διατήρηση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Επιμέλεια

Ομάδα Νέων Ελληνικών Ε.Ο. ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ